

Anton Thomas Handgrättinger

O. Praem.

Rendünk Generális Apátja:

**Jubileumi beszédek Szent
Norbert halálának 875.
évfordulója alkalmából**

**Csorna
2009**

**Thomas Handgraetinger OPraem,
A Rend Generális Apátja
Róma**

**Üzenet Szent Norbert halálának
875. évfordulója alkalmából**

1134 – 2009

1. Norbert - jubileum

Rendünkben jövőre ünnepeljük Szent Norbert halálának 875. évfordulóját, aki Pünkösd oktávjának szerdáján, 1134. június hatodikán Magdeburgban halt meg. Így a 2008. június hatodikán megült ünnep, és a 2009-es jubileum nagyszerű alkalom arra, hogy újra átgondolhassuk és elmélyíthessük magunkban Alapító Atyánk, Szent Norbert karizmáját és lelkületét.

2. Bevezetés

2008-ban, Szent Péter és Pál ünnepén, a népek apostola, Szent Pál születésének 2000. évfordulója alkalmából vette kezdetét a világegyház számára a Szent Pál év, amelyet a Szentatya, Őszentsége XVI. Benedek pápa már tavaly ünnepélyesen meghirdetett. Bizonytal nem véletlen, hogy Szent Norbert megtéréstörténete, a Vredenbe vezető út eseményei Saul, avagy Szent Pál damaszkuszi útjának történéseire emlékeztetnek. Így bizonytal mindkét jubileum kiváló motivációt jelent arra, hogy saját hivatásunkon és folyamatos megtérésünkön mélyen elgondolkodjunk, s e két szent buzgósága láttán saját hitünkben is megerősödjünk.

Averbodei testvérünk, Frans Daneels püspökszentelésekor, aki már több mint húsz éve lát el Rómában kúriai szolgálatot, s akit most püspökké neveztek ki és szenteltek fel, a főszentelőnek felkért

bíboros titkár, Tarcisio Bertone, rendalapítónk, Szent Norbert életére vezette vissza prédikációját.

Szent Norbert mindig is nagy tisztelettel, nagyratartással és nagybecsüléssel viseltetett kora pápái iránt. Élete során, Norbert öt pápát szolgált: II. Pascalt (1099-1118), II. Gelasiust (1118-19), Callixtust (1119-24), II. Honoriuszt (1124-1130), aki monasztikus rendjének alapítását jóváhagyta, és II. Incét (1130-1143), akit Norbert, Szent Bernáttal összefogva védett meg az ellenpápával szemben.

Mivel rendi testvérünk, az új püspök, Frans Daneels mottójául a „Spiritus tuus deducat me” mondatot választotta, melyre a szentelő püspök, Bertone kardinális a következő szavakkal utalt: *„amikor Krisztus lelkét hívjuk, aki Szent Norbertet is élettel és lelkesedéssel töltötte el, azt kívánjuk, hogy ugyanez a lélek most támogassa az új püspököt szolgálatában, hogy a Szent Széknek az egyházi igazságszolgáltatás képviselőjeként ezen igen jelentős szektorában végzett szolgálatával továbbra is segítségére legyen.”*

S még valamit szeretnék szent rendalapítónk kapcsán hozzáfűzni. A generális házban, házi kápolnánk újjáépítése során egy faliszőnyeg felesleges maradt, amelyet aztán az irodámban akasztottam ki. A kép, melynek eredetije a tongerloi apátsági templom káptalani

termében található, Szent Norbertet igen lágy vonalakkal vázolja ábrázolja, amint egy láthatatlan trónon ül, három szimbólummal: egy kehellyel és egy pálmaággal a kezében, s egy bottal, mely az alak mögül tűnik halványan elő. Felülről lefelé, két címerpajzs közt olvasható a neve: Szent Norbert. Egészen bizonyos, hogy Szent Norbert –ábrázolások, bőséggel akadnak. De ez úgy ábrázolja Szent Norbertet, ahogyan az, az ikonokon szokás. S mégis épp ezek a vonalak mutatnak rá Szent Norbert néhány lényeges vonására.

3. Szent Norbert

3.1. A kehely

A kép, s egyben a szent alakjának a szívéét, az ábrázolás középpontját az az aranykehely határozza meg, amelyet Szent Norbert a jobbában tart. A Krisztus vérével telt kehely az Eucharisziát jeleníti meg, amelyet a zsinat a „*keresztény élet csúcsa és forrásaként*” határozott meg. Norbert azt mutatja meg nekünk, ami/aki az ő, s ezzel együtt a mi életünknek is középpontja, Krisztust, aki életét adta mindnyájunkért, aki ételül adta önmagát, aki táplálékunkká és erőforrásunkká vált. Norbert pappá szentelése óta naponta ünnepelte az

Eucharisziát, ami az adott korban kivételesnek számított. Sok esetben, szentmiséi során rendkívüli dolgok, gyógyulások történtek. Az utolsó szentmiséjét Norbert néhány nappal halála előtt, 1134 Pünkösdjén ünnepelhette. Mindezek olyan momentumok, melyek számára, az Eucharisziából származó, s a kenyér és a bor színe alatt rejtve jelen lévő Urral való kapcsolatából eredő életet magától értetődővé teszik. Minden premontrei közösség ebből a középpontból él s egyedül ebből építkezik. Minden premontrei baráti kör az Eucharisztia ünnepelésében leli középpontját, sajátos erejét, s állandóan forraszó inspirációját.

3.2. A bot

Szent Norbert 1120-tól vezette az új közösséget, az új rendet Prémontréban. 1126-tól pástorként és vezetőként irányította a birodalom keleti területein fekvő Magdeburgi Főegyházmegyét. Norbertet tartjuk a szegénységben és közösségben vezetett kanonoki élet új formája szervezőjének és alapítójának. S aztán még nyolc évig megyés főpástorként élt aktív életet. A bot mindkettőt igyekszik kifejezni: prófétai küldetését és megyésfőpásztori felelősségét is. Mindkét minőségében tartást, irányt, útmutatást és vezetést nyújtott. A legkülönbélebb területeken betöltött előjárói hivatalaiban, egészen a

birodalmi Politika magaslataiig is mindig az előljárái tisztség ezen alapvonásairól volt szó: a közösség alapítójának, moderátorának és inspirálójának szerepéről. De e szolgálat feltételei egészen az Evangéliumig, Jézus Krisztusig, az Ő szavaiig és cselekedeteiig nyúlnak vissza. Norbert egész életét Krisztus irányítása alá akarta rendelni, a híres elv: *„solo Christi duce”* szerint. Megtérésének kezdetén, a lóról való lebukáskor elhangzó kérdés vált a mindenkori helyzetben, az aktuális pozícióban, a legkülönbébb körülmények között is, életének alapkérdésévé, és egyben alapvető választási lehetőséggé is: „Uram mit kívánsz, mit tegyek?” Szent Norbert esetében számos törést és feltörést, fellendülést állapíthatunk meg, de alapvető vonásként mindig az Isten akaratának keresése, életének teljesen az Ő irányítása alá vetése tűnik szembe. Céljai életének minden szakaszában ugyanazok maradtak: az egyház felépítése és megújítása, az egyéni megtérés a szív és az élet megváltozása által, egy új rendi közösség impulzusai által, egy konkrét helyi egyház vezetése, s a legmagasabb egyházpolitika terén betöltött szerepvállalása által. Norbertben volt valamiféle nyugtalanság, Henry Lubac szerint valami gyógyíthatatlan nyugtalanság, amely a Lélektől, s Jézus Krisztus egyházának hűséges és töretlen szeretetétől inspirálva mindig az egyház életének új megvalósulási formáit kutatta.

3.3 A katedra

Szent Norbertet a falikárpiton ülve ábrázolják, ám a trón vagy a katedra nem látható, annak az előjárónak a tartásában, aki tanít és meghallgatást tart, másokkal kapcsolatba lép és kommunikál. Így Norbertben három alapvető egyházi hivatal egyesül: a prófétai feladat, Isten szavát meghallani és hirdetni, - itt épp tanító pózban a katedrán ülve ábrázolják, a világ megszentelésének és a liturgia ünneplésének feladata – ez az aranykehelyben fejeződik ki, s a királyi megbízás, a szeretet közösségének felépítésével és irányításával – a bot jeleníti meg ezt.

Szent Norbertet itt úgy mutatják be, mint aki a keresztény és spirituális élet centrumába, az Úr áldozatának – akkoriban a kereszten, s mindörökké az Eucharishtiában - ünneplésére kíván minket elvezetni, mint aki a közösség szervezője- és alapítójaként vallási közösségeink építésére akar minket motiválni, aki az elszakadokat és szétválókat meggyőzi, hogy egy szívvel és egy lélekkel összetartsanak, mint aki saját életpéldájával, mindenekelőtt a béke és az igazságosság szolgálatában történő totális önátadásával útmutatást és jövőképet szeretne nyújtani.

3.4. Pálmaág

Ezzel eljutottunk az utolsó szimbólumhoz a faliszőnyegen. Szent Norbert, jobbában egy győzelmi pálmát, avagy békeágot tart, célba ért és Istentől elfogadott élete jeleként. Ez egyúttal arra a rendkívül energikus módra, stílusra is utal, ahogyan Norbert minden területen a béke, a kiengesztelődés és megbékélés szolgálatába állt, egészen a magas egyházpolitika berkeiig, nem véletlenül nevezik amerikai rendtársaink így a rendalapítót: „*minister of peace and concord*”. E szimbólummal Norbert úgyszólván nekünk is továbbadja e küldetést, hogy elsősorban saját magunk és életünk megszentelésén munkálkodjunk, újra és újra megtérjünk, de mindenek előtt másokért tevékenykedjünk, harcoljunk és küzdjünk ha kell, egy megbékéltebb világért, békéért a szomszédságban, egyensúlyért együttélésünkben, a közösség és a helyi egyház épüléséért, saját rendi családunk hiteles feléledéséért, amelyhez fogadalmaink által élethosszan kötődünk, az emberekről való gondoskodásért, akikkel a környezetünkben sokféle módon összekapcsolva érezzük magunkat. Szent Norbert számára e szolgálat messzemenően konkrét és valóságos volt, teljes önátadással és erőbedobással, szíve minden csepp vérével, hite és szeretete teljes erejével. Sosem kímélte magát, nem takarékoskodott erőivel. Azzá kívánt válni, amit a kehelyben maga előtt tartott, amit mindig

magával hordott: mint az Úr, teljesen át kívánta adni, odaadni, odaajándékozni önmagát. Aki az én nevemben elveszíti életét, megtalálja azt, s sokféle gyümölcsöt hoz.

Ez semmiképp sem idillikus, nem lágyan kellemes dolog, erről tanúskodik a győzelmi pálma, melyet az ikonográfiában gyakran a mártírok hordoznak, erről szól a Legszentebb kelyhe, telve a legdrágább és legértékesebb Vérrel, ami „*értünk és mindenkiért kionttatik*” – önátadás a legvégsőkig.

4. Üdvözet

Minden testvérnek és nővérnek az eljövendő jubileumi évre az egymással való együttlétekből és találkozásokból fakadó sok örömet és erőt kívánok, de mindenek előtt Alapító Atyánk, Szent Norbert életművének és példájának szemléléséből fakadó inspirációt, útmutatást és új, friss lendületet.

Szent Norbert, könyörögj érettünk.

+ Thomas Handgraetinger
Generális apát

Fordította: H. R. Gottfried (2009, Csorna)

Rendünk Generális Apátja Magdeburgban

**I. Ökumenikus esti dicséret a magdeburgi
dómban**

2009. június 6.

Elhangzott szentírási részlet (rövid olvasmány): Jn 15, 9-17

Kedves testvéreim és nővéreim az Úrban!

A Pápa néhány héttel ezelőtt, öt új szent szentté avatásakor Rómában a következő imádságot mondta:

„Isten barátaként éltek, folyamatos és szakadatlan dialógusban Vele, mindenféle félelem nélkül, mivel tudták, hogy Isten kezében, biztonságban vannak.”¹

Ezzel a Pápa három szóval jellemezte, hogy mi az, ami a szentet szentté teszi és jellemzi: az Isten iránt érzett barátság, az Istennel való kommunikatív kapcsolat, az állandó dialógus, és az Istenben való elrejtettség. Életük az Istentől, az Isten által vált meghatározottá. Életük az Isten által való kiválasztottság és különleges kegyelem hatása alatt állt, aki egyedül nevezhet minket barátainak. *„Ti barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek.” Jn 15,14*

Az első helyen az Istentől való kiválasztottság, az elhivatottság, az Isten szeretetében élés áll. Aztán ezt követi a felszólítás, hogy maradjunk meg szeretetében, tartsuk meg parancsait, kövessük útmutatásait, hogy felnövekedvén termést hozzunk. E szó minden keresztényhez szól, felölel minden megkereszteltet. Az Úr mindenkivel megosztja, amit Mennyei Atyjától

¹ Róma, Szent Péter Bazilika, 2009. április 26.

hallott. Most minden arról szól, arra irányul, hogy válaszolunk – e rá, reagálunk – e rá, közel engedjük – e ezt a szót, ezt a szeretetet.

Mikor ma este, itt a magdeburgi Dómban prédikálhatok, akkor azt nem minden izgatottság és meghatottság nélkül teszem. Nem ebben az épületben, de az ezen épület helyén álló korábbi Dómban működött Szent Norbert, s tanított Magdeburg érsekeként. Ebben, a most protestáns Dómban prédikált Luther Márton, mikor Wittenbergből Magdeburgba jött át, ebben az épületben, mely 1521. óta a lutheránusok „erős várának” számít, ebben a városban, mely a városi tanács határozata alapján elsőként csatlakozott az új hithez.

S még ha ezen felül a Pápa által meghirdetett „Annum Paulinum” – Szent Pál évében különösképpen Rendalapítónkra, szent Norbertre gondolunk, aki június 6-án, éppen 875 évvel ezelőtt itt, Magdeburgban halt meg, különösebb fáradság nélkül fedezhetjük fel a hasonlóságokat Szent Pál és Szent Norbert megtéréstörténete között. Saul Damaszkusz, Szent Norbert Vreden előtt élt át hasonló külső történéseket: az erős ragyogó fény, a hatalmas villámcsapás, mely mindkettejüket letaszította a lóról közös elemek. Rémületükben és halálfélelmükben mindketten segítségért kiáltottak, mindketten Isten felé fordultak: Ki vagy te uram? Mit kívánsz tőlem, mit tegyek? Mindkettejük számára ez az élmény vált életük fordulópontjává, az irányváltás, a megtérés kezdetévé.

Szent Norbert megtéréselménye bizonyosan a Szent Pállal a damaszkuszi úton történtek egyfajta utóérzete, méghozzá azért, hogy e drámai váltást a lehető

legmegfelelőbben nyomatékosan hangsúlyozzák. Nem volt esetleg hasonló élmény Luther Márton életében? 1505. július 2-án a Mansfeldben élő szüleinél tett látogatása után a hazaúton, Erfurt felé, Stotternheim közelében hatalmas vihar lepte meg őt, s halálfélelmében Szent Annát hívta segítségül: „Szent Anna segíts! Hagyj élnem, s akkor szerzetes leszek!”

Amennyire e három történet külső formájában, drámaiságában hasonlít, épp annyira hasonló a három, különböző életszakaszát élő személy is. Mind hármójuk esetében egy, a külsőségek felé eltolódott benső történes, óriási lelki folyamatok leírásáról van szó. Mindhárman reagáltak e felszólításra, mindnyájan megváltoztatták az életüket. Valami megragadta őket, s pályára állította. Valaki rabul ejtette őket. Isten szava volt az, mely teljes súlyával rájuk nehezedett, Isten Lelke, aki az életüket, eddigi biztonságérzetüket teljesen megingatta? Pál üldözöből az Úr legelkötelezettebb követőjévé és hirdetőjévé vált. Norbert a radikális szegénységben megélt, missziós lelkesedéstől fűtött vándorprédikátori élet mellett döntött. Luther 1505. július 15-én, atyja akarata ellenére belépett az Ágostonos remeték erfurti kolostorába. (Húsz évvel később, 1525. július 13-án feleségül vette Katharina von Borát.)

Norbert az önmagára találás, és saját hivatása elmélyítésének hosszú útját járta. Fontos tanárok és lelki kísérők iskolájába járt. Istentől megragadottnak és megszólítottának érezte magát, mind jobban és jobban kívánt a szegény Krisztushoz hasonlóvá válni, Őt kívánta követni. Amit az Úr tanítványaival megosztott, azt ő

most, arra nagylelkűen válaszolva, s teljes szívvel reagálva kívánta másoknak teljes önátadással, minden erejét latba vetve nyújtani. Micsoda szerencse és öröm, hogy barátokra talált, akik arra bízatták, hogy követőiből közösséget, ifjak csoportjából kolostort alapítson Prémontréban. Férfiak és nők egyaránt követték Norbertet. Befolyásos nemeseket nyert meg, akik teljes vagyonukat s ingatlanjaikat bocsátották az új mozgalom rendelkezésére. Cappenbergben alapították Németország első kolostorát. A reformötlet külső formára s profilra tett szert. Amit Norbert karizmatikus vezetőként mozgásba lendített, azt később Hugó támasztotta meg terhelhető, alkalmas struktúrával. Norbert képes volt embereket megnyerni, szívekhez szólni, tömegeket lelkesíteni. Hugó megtalálta a szükséges jogi és egyházjogi formákat, Prémontré első apátjaként, s a Rend első generális Apátjaként tartjuk őt számon.

Miután Norbert egy újabb drámai változás következtében Magdeburg püspöke lett, neki, a tüzes vándorprédikátornak, a béke és egyetértés fáradhatatlan harcosának elsősorban igazán alkalmas és lojális testvérekre volt szüksége, akik művét átveszik, s kreatívan ám hűségben továbbviszik. Norbert kanonoki reformot kezdeményezett, s a kanonokokat közösségben vezetett szigorú életre és szegénységre kötelezte. S az ötlet lángra lobbant, világított. Püspökként, most már további területeket kívánt megnyerni, s új rendje számára a Birodalom keleti részén megnyitni. Ő hozta a premontréieket a magdeburgi Mi asszonyunk kolostorba. Ő alapította Kloster Gottesgnaden. Három székesegyházi káptalant teljes egészében átadott a rendnek.

Püspökként nehéz helyzetbe került. Radikális elképzelései és törekvései heves ellenállásba ütköztek. Mindez felkeléshez, s véres harcokhoz vezetett. Végül békét teremtve mégiscsak meg tudta szilárdítani a püspökség helyzetét. Norbert sok mindent nem tudott, avagy többé már nem tudott megvalósítani, ehhez hivatali ideje túl rövid volt. Csupán nyolc évig vezette érsekként egyházmegyéjét, s ebből is a császár szolgálatában jó néhány évet távol tölteni kényszerült. Működési területe rendkívül széles volt. Nem elhanyagolható szerepet játszott a birodalmi és az egyházpolitikában egyaránt. De amit e rövid idő alatt elindított, később hozott gazdag gyümölcsöt. Rendje soha nem sejtett mértékben virágzott, az újonnan alapított rendi központok a keleti térítő tevékenység centrumaivá váltak, lelkesége és izzó önátadása a mai napig sok férfit és nőt lelkesít és vonz.

Norbert totálisan kiüresítette, s elkoptatta, elhasználta magát. Szigora ellene fordult, maradéktalan önátadása, megakaszthatatlan tettvágya, számtalan utazása, s végül egy, a Róma környéki mocsarakban összeszedett fertőzés vetett életének túl korán véget. Pünkösöd hetének szerdáján, 1134. június 6-án, épp 875 évvel ezelőtt halt meg Norbert rendi testvérei körében. Ő, aki mást sohasem keresett, csak Isten barátságát, ő, aki mást sohasem akart követni, csak Krisztust, aki mást sohasem akart hirdetni, csak amit az Úrtól kapott, ő jó halált halt, mert jó életet élt. Sokáig tartott, míg végül Norbertet hivatalosan is felvették a szentek seregébe. Csak 1582-ben engedélyezték az egész egyház számára tiszteletét.

Emléke a mai napig él, nem csak azok körében, akiket róla neveztek Norbertianusoknak, nem csak a premonstreiek körében, akik rendalapítóként tisztelik őt. Szent Norbert a Magdeburgi Egyházmegye védőszentje, - ez hozott hát minket is itt össze, Rendünk számos testvérével és nővérével együtt. Boldogok és hálásak vagyunk, hogy Önökkel, protestáns barátainkkal együtt imádkozhatjuk itt, a magdeburgi katedrálisban az esti dicséretet.

Így nagy rendalapítónk, e város, Magdeburg érsekének, az egyházmegye védőszentjének, Szent Norbertnek az ünnepén együtt imádkozhatjuk és elmélkedhetjük át XVI. Benedek pápa szavait:

„Isten barátaiként éltek, folyamatos és szakadatlan dialógusban Vele, mindenféle félelem nélkül, mivel tudták, hogy Isten kezében, biztonságban vannak.

Mi sem vagyunk sosem egyedül, hiszen a szeretet és a hit tanúinak egész serege kísér bennünket. Isten szentjeinek dicsőséges serege óv minket, támogat és megerősít bennünket.

Mi mindnyájan ugyancsak meg vagyunk hívva a szentségre, arra, hogy megengedjük, hogy Isten bennünk működhessék, hogy az Ő barátaivá válhassunk. Hívjuk hát segítségül ezért Szent Norbertet, Szent Mauríciumot, a szentek nagy seregét, bízunk Máriában, Isten Anyjában, minden szentség igaz tükrében, bízunk rá legbensőbb vágyainkat, hogy igazi nagyvonalúsággal tudjunk erre az isteni hívásra válaszolni!”²

² Róma, Szent Péter Bazilika, 2009. április 26.

Szent Norbert, könyörögj értünk, e városért, ezért az
országért és egyházmegyéért!
Amen.

Fordította: Heiter Robert Gottfried O. Praem. nov.

Rendünk Generális Apátja Magdeburgban

II. Szent Norbert – a mi korunkhoz szóló szent³

2009. június 6.

³ Magdeburg, 2009. június 6. , Fiataloknak szóló előadás

Kedves fiatalok, kedves barátaim!

Mi is az a szent? A szentek olyanok, mint egy gótikus dóm üvegablakai. Ha kint sötét van, semmit sem lehet észrevenni. De ha süt a nap, felragyognak, ahogy annak sugarai átvilágítanak rajtuk. A szentek átengedik Isten fényét, s magát az Istent jelenítik meg. A szentekről valami olyasmi olvasható le, ami számunkra nem minden további nélkül érhető el: Isten műve, Isten kegyelme, Isten szeretete. Ez a kép jut eszembe, mikor ma este Szent Norbert művét együtt szemléljük. Valami láthatóvá fog válni, valami esetleg fel fog tűnni, ami a mi életünk számára is fontos lehet. De talán nekünk magunknak kellene előbb Szent Norbertre hangolódunk, elmerülnünk benne. Hogy miféle ember volt, milyen volt az élete, talán ezeket kellene tudnunk, mielőtt feltennénk a kérdést, mit jelent ő a számunkra, milyen jelentőséggel bír korunk számára? Biztos vagyok benne, hogy sok minden már tudva lévő itt, Magdeburgban. Hiszen Norbert nyolc éven át itt élt és működött, mozgalmas élete utolsó éveit itt töltötte. S végül 875 évvel ezelőtt, napra pontosan ma, 1134. június 6-án itt is halt meg. Itt nyugodott közel 500 éven át, míg a harmincéves háborúban, 1627-ben a protestánsok lett Magdeburgból a katolikus Prágába menekítették. Még mindig itt van, Magdeburgban rendalapítónk üres sírja, s az emléktáblája a manapság koncertteremként működtetett Miasszonyunk kolostortemplomban. Csontjait most starhovi kolostorunkban, magasan, fenn Hradschin hegyén, Prágában őrizzük.

1. Norbert élete

Nos, máris messze előresiettem. Először egy hosszú időutazást kell tennünk a XI-XII. századba. Norbert 1080-ban, avagy 1085-ben született az Alsó-Rajna folyásánál, egyesek a ma Hollandiában fekvő Gennepet, megint mások Xanten városát jelölik meg születési helyéül, ahol manapság is mutogatják szülőházát. Édesapja gennepi várúr, s Xanten parancsnoka, várnagya volt. Így mindkét hely lehetséges. Ezzel együtt a születési idő sem biztos, vannak, akik 1080-ról beszélnek. Annyi azonban bizonyos, hogy Norbert előkelő származású volt, s szülei a magasabb nemesi körökkel is rokoni kapcsolatban álltak. Ez a későbbiek szempontjából még fontos lehet. Másodszülött fiúgyermekként egyházi pályára szánták, az első szülött feladata volt a vérvonal biztosítása, s a későbbiekben ő lett a szülői ház feje. Norbertet egyházi iskolába küldték, a xanteni kolostori iskolába, ahol alapos, színvonalas, gondos képzésre tett szert. Bevezették az úgynevezett szabad művészetekbe, ami akkoriban egyrészt a Trivium tárgyaiból, azaz a három nyelvi tárgyból, a dialektikából, retorikából és grammatikából állt, valamint a négy matematikai – reál irányultságú tudományterületből, a Quadrivium tárgyaiból, azaz az aritmetikából, geometriából, zenéből és asztronómiából. A hét szabad művészet a VII-VIII. század óta a nyugati középkori képzési rend alapjának

számított. Norbert tehát, körülbelül nyolc évesen került az iskolába, ahol a legjobb neveltetést, oktatást és képzést kapta. Mindehhez természetesen hozzá tartozott a latin nyelvbe való bevezetés, a napi liturgia, s a lelki élet, ebbe nőtt bele, ebben szerzett jártasságot. Ez a kolostori növendék módjára történő képzés biztosított számára jogot egy helyhez a káptalanban, azaz jogot ahhoz, hogy a híres, xanteni Szent Viktor Káptalanban kanonok módjára éljen, jómódú kanonokként megfelelő anyagi háttérrel, magántulajdomban, lakást és ellátást szavatolva.

Így élete magas szellemi színvonalon folyt, biztosítva számára mindazt, mit társadalmi állása megkívánt. Lélek, mi többet kívánhatsz még?

S ehhez még az is hozzájárul, hogy Norbert, kiváló taníttatása mellett még a természet kegyeltje is volt. Úgy hírlík, szép, karcsú testalkatú, kissé talán túl magasra is nőtt férfiú volt, olyasvalaki, aki jó magatartása, csiszolt modora folytán hamar kedveltté vált, tehát minden adottság birtokában volt, melyek egy jövődő fényes karrier számára elengedhetetlenek. Tizennyolc évesen szentelték szubdiakónussá. Egészen a II. Vatikáni Zsinatig, a szubdiakónus a klerikusokhoz számított, de ezt az állapotot akár el is hagyhatta, ha úgy hozta a szükség, például a család vérvonalának biztosítása, avagy az örökösödési rangsor miatt. Norbert tovább folytatta tanulmányait, például a kölni érsek, Frigyes pompás udvarában, avagy Laoni Anzelmnél Franciaországban, de e lehetőségek között nem szabad figyelmen kívül hagyni Siegburg bencés kolostorát sem. Minden esetre Frigyes, kölni érsek, ezt az étellel teli, lángoló szellemű ifjút, ezt a ragyogó, reményteli jelenséget udvarába hozatta. De ez sem elég, hamarosan az alig 30 éves Norbertet a későbbi

száli frank császár, az 1106-1125 között uralkodó V. Heinrich akkor még csak német király környezetében találjuk. Talán ebben az esetben a rokoni szálak is némi szerephez jutottak, hiszen Norbert ifjú kora dacára udvari káplánként, az államtanács tagjaként V. Heinrich bizalmát élvezte. S valóban, Norbert mindezt élvezte, élvezte az udvari, világi életet, figyelme hamarosan a kormányzat, képviselő és udvartartás világi ügyletei felé fordult, mindenütt barátokat és jóakarókat talált, művelt és kedvelt volt. Így hát képzését az udvari kultúra és etikett, valamint a diplomáciai szolgálat terén is tovább tökéletesíthette, így vihette bele a maga báját és szellemességét is az udvari társaságba. 1110-ben Norbert minden esetre része az udvar életének. Így aligha csodálható, hogy Heinrich király ezt a tehetséges fiatalembert 1111-es római útjára magával vitte. Jótévedője, Frigyes is a császár kíséretében volt. Hogy ezt az utazást megérthessük, magát, ezt az egyházpolitikailag meglehetősen terhelt kort kell megértenünk. A XI. századtól, VII. Gergely pápa óta, az egyházban igencsak erőteljes reformtörekvések tapasztalhatók. Az egyház a világi hatalom befolyását vissza kívánja szorítani, önmagát felszabadítani, az egyházi életet megreformálni és megújítani törekszik. A császár az egyház elismerését célozza, mindenek előtt a császárrá koronázást akarja elérni, anélkül, hogy le kelljen mondania mindeddig meglévő jogáról az egyházi hivatalok világi beiktatására. Ez hatalmas botrányhoz vezet Rómában. 1111. február 12-én a király foglyulé ejtette a pápát és bíborosait a Szent Péter bazilikában, s mindaddig tartotta őket fogságban, míg II. Paszkál pápa nemcsak a császárkoronázáshoz, hanem az úgynevezett laikus

investitúra gyakorlatához is hozzá nem járult. Húsvétvasárnap, 1111. április 12-én V. Heinrichet császárrá koronázták, s investitúra jogát csorbítatlanul megőrizte.

Norbert tisztelte császárat, még a lojalitásnál is többel viseltetett iránta. De annak a pápával való bánásmódja megingatta őt. Szégyentől égve mezítláb kereste fel a pápát, hogy a császár viselkedéséért bocsánatát kérje. Kapcsolatuk megtört, Norbert elkezdett bensőleg eltávolodni a császártól. Az egyház és állam közti csatározás még jó 11 évig folytatódott, s csak 1122. szeptember 23-án a Wormsi Konkordátummal az egyház javára ért véget. V. Heinrich császár néhány évvel később Utrechtben halt meg, 1125. május 23-án, s ezzel megszakadt a száli frankok nemzetsége, kik egytől egyik a speyeri dómban nyugodnak.

Norbertről hosszú időn át mit sem hallunk. Hogy Xantenben volt – e, avagy valamelyik birtokán, talán éppen a Xanten közelében fekvő Fürstenbergben, nem tudjuk, de az bizonyos, hogy a császár által felkínált püspökséget elutasította. Talán azt akarta ezzel mondani, hogy többé már nem képes arra, hogy egyházi hivatalt világi uraság, azaz egy laikus kezéből fogadjon el? Felteszem, újra a xanteni Szent Viktor Káptalanban tartózkodott. Olyan volt ez, mintha megtört volna a karrierje?

2. Megtérése

Néhány évvel később, 1115-ben tűnik fel Norbert újra. A rendi hagyomány szerint egy kora nyári napon, 1115. május 28-án Norbert egy szolgája kíséretében átkelt a Rajnán, hogy a kis vesztfáliai városkába, a Berkel partján fekvő Vredenbe látogasson. Hogy miért kelt útra, a mai napig vitatott. Egy lehetséges magyarázat szerint, a vreden kanonisszák főnöknőjét, a császár közeli rokonát, Ágnes apátnőt kívánta meglátogatni, akivel valószínűleg a császár esküvőjén találkozhatott. Hogy e mögött több is sejthető – e, az bizonyosan csak spekuláció kérdése, minden esetre a Vita A két megjegyzése: a „titkos/titkosan” szó használata, illetve a „hagyta, hogy vágyai irányítsák” ebbe az irányba tűnik mutatni.⁴

Minden esetre, a Vredenbe vezető úton nyári viharba kerültek. Valami készülődött. A szolga óvva intette urát a továbbhaladástól, s a visszatérésre kívánta rávenni. De már túl késő volt. A vihar kitört, s kettejüket épp egy szabad térségen lepte meg. Egy hatalmas villám épp Norbert előtt csapott be. A ló megzavarodott, s levetette Norbertet. A föld megnyílt, s elviselhetetlen, pokolbéli bűz tört fel annak mélyéből, s akaszkodott ruhájukba. Norbert halálfélelmében felkiáltott: „Uram, mit kívánsz, mit tegyek?” Egy belső hang ekkor egy zsoltárverset idézett emlékezetébe: „Hagyj fel a rosszal és tedd a jót!” (Zsolt 37,27). Norbert magához tért, s még abban az

⁴ Vita A, 1. fejezet: „festinaret clam”, „temporalis vitae commodis fruens ad desideria sua”

órában visszafordult. Azon az úton tért vissza, amelyen érkezett. Ez a visszatérés a külsőleg megtapasztalható útban fejeződik ki, annak a célnak a lemondásában., amelyet addig kitűzött maga elé, azaz Vreden felkeresésében. De ezzel együtt ez a kifejezés benső történésekre is utal. Norbert megtért, s ezzel együtt kész volt az életét, önmagát is megváltoztatni, más emberré válni. Tisztán történetileg csupán ez a változás az, ami megállapítható. Norbert megtéréstörténetét sokan pusztán fikciónak tartják, annak Szent Páléval⁵ való szembeütő hasonlósága miatt, csupán egy benső folyamat stilisztikai kivetítésének, amely kétségtelenül lejátszódott Norbert életében.

Norbert ettől a pillanattól fogva szőrcsuhát hordott, s bűnbánatot tartott. A helyi hagyomány szerint Norbert visszatért Xantenbe, s a Szent Viktor Káptalan temploma melletti Dionysius kápolna közelében élt. Ezt a kápolnát röviddel ezelőtt alapos felújítást követően újra hozzáférhetővé tettük, hogy a jövőben Szent Norbert itt tartózkodásának emlékhelyeként a látogatás és elmélkedés helye legyen. Norbert ellátogatott a sieburgi apátságba, s ott alávetette magát Kunó apát, a későbbi regensburgi⁶ püspök akaratának. Az intenzív keresés és alapos megfontolás ideje vette kezdetét Norbert számára. Norbert különböző szellemi nagyságok tanításában mélyedt el, hogy benső megújulását elősegítse.

⁵ Erről az Apostolok Cselekedetei háromszor is tudósít: ApCsel 9, 2-3., 6., 22, 3-11., 26, 12-18.

⁶ Kunó, Sieburg jámbor és bölcs bencés apátja (1105-1126), 1126-tól Regensburg püspöke, meghalt: 1132.

Siegburgban ismerte meg a bencések szigorú, szabályozott életét. Megtudott és megtapasztalt sok mindent Szent Benedek, a nyugati szerzetesség atyjának regulájából. E regula a következő szavakkal kezdődik: „Halld fiam!” Ez éppen most Norbert hallgatására, odafigyelésére is vonatkozott, hogy odafigyeljen a benső hangra, a belső Mesterre, a szerény, elmélkedő élet ősi hagyományaira és szokásaira.

Ez a bencés életmód, az „ora et labora”, az imádkozás és dolgozás feszültségében születő csendes ritmusa, a belső gyarapodás, a fizikai és lelki tevékenykedés, egyrészt a csend és hallgatás, másrészt pedig bizonytalanság sok beszélgetés és gondolatcsere feszültsége. Norbert elmerült a monasztikus életmód hatalmas hagyományanyagában, mely teljességgel Istenre irányul, s az Istenkeresésben esszenciálódik. Ez az a minden szerzetest jellemző kettősség, mely a kolostorcella magányában megélt egyedüllétben megtapasztalt saját személyes vágyaink és törekvéseink, illetve a közösen termekben, az oratóriumban, a szkriptóriumban és a refektóriumban együttesen végzett imádság és munka eredménye. Norbert, a kanonok, ki a magas politika minden területén otthonosan mozgott, talán most először tapasztalta meg igazán intenzíven azt, hogy a kolostori élet közösségi élet, melynek hordozója és alakítója valóságos közösség, mely csak egy konventben, konkrét testvérekkel valósítható csak meg.

Ez az intenzív képzés 1115 egész nyarán és tavaszán át tartott. Norbert magára talált, s Kunó apát atyai aggódó

gondoskodása folytán rátalált saját hivatására is. Felébredt benne a vágy, hogy útját klerikusként és kanonokként folytassa, így egészen komolyan törekedett a papságra. Ez a törekvés olyannyira erősnek bizonyult, hogy Norbert kereste annak a módját, hogy minél előbb elérhesse ezt a szentelési fokozatot. Normál esetnem a papszentelés a diakónusszentelést követi, még hozzá legalább fél év várakozási idő elteltével. Norbert sürgette az érseket, hogy őt minél előbb mindkét szentelési fokozatban részesítse, jöllehet az a hagyománynak, a jognak és az egyház gyakorlatának is egyaránt ellentmondott. Az érintett érsek hagyta magát megpuhítani, s valószínűleg még az adott év negyedes napján⁷, a kántorböjtt idején mindkét fokozatot vélhetően ugyanazon a napon adta fel Norbertnek. Újmiséjéig, melyet 1116. február 2-án, Xantenben tartott, valószínűleg még negyven napot teljes visszavonultságban, lelki gyakorlatokkal töltött Siegburgban, a Szent Mihály hegyen. E negyven nap erősen emlékeztet arra a negyven napra, melyet Jézus, nyilvános működésének megkezdte előtt, imádkozva és böjtölve a pusztában töltött (Mt 4,2). Ennél több, ennyire pontosan már nem deríthető ki. De egészen biztosan ez is a lelki újraorientálódás és spirituális elmélyülésnek abba a vonalába simul bele, mely iránt Norbert ez idő tájt törekedett.

Itt ismerte meg Norbert a monasztikus életmódot, sok mindent biztonnyal itt tudott meg a sieburgi reformszövetségről, mely a különféle csatolt prépostságok

⁷ 1115. december 15-én, vagy 18-án

és közösségek Siegburnak történő vagyon és birtokjogi alárendeltségéről szolt.

Norbert már megváltozott kanonokként tért a Szent Viktor Káptalanba vissza, s már az első naptól fogva elkezdte a szigorúbb életformát hirdetni és bevezetni. Azt mondják, naponta misézett és prédikált. Első megszólítottjai a vele együtt élő kanonokok voltak, akiket megpróbált buzgóságában jobb útra téríteni. A testvérek, kik már korábban jól ismerték őt nem tudták követni gyors megváltozását, felháborodtak, zúgolódtak, nem csak a felebaráti szeretet ellen vétettek, amikor ellenségeskedésbe kezdtek, elutasították őt, sőt, egyikük arcul is köpte. Az új megtérő túl buzgalma különböző módon váltott ki elutasítást a testvérek körében, ez pedig még fokozottabb szigorhoz és keménységhez vezetett részéről, egyrészt önmagával szemben, másrészt keményebb bünbánatra felhívó beszédekhez ezekkel az ő szemében konok és makacs kanonokokkal szemben. Mindez szakadáshoz vezetett, Norbert számára is törést jelentett, a Káptalan történetében is szomorú fejezet maradt. Norbert már akkor is papi öltözete alatt egyfajta szerzetesi csuhát hordott, valamiféle báránybőr ruhát, mellyel egy más élet iránti radikalizmusát és komoly elköteleződését hangsúlyozta, és fejezte ki. Az előkelő, nemesi származású kanonokból, a mindig jól öltözött, elegáns diplomatából egyre inkább egy önmagával szemben is aszketikusan szigorú, a papi renddel szemben, melyhez önmagát is számította, magas elvárásokat támasztó reformprédikátor és vezeklő szónok lett. Még nem teljesen tiszta, hogy Norbert egyáltalában mit is

akart, ám a környezete számára teljesen világos volt, hogy amit a megtérésről és újrakezdésről mond, azt teljesen komolyan is gondolja. Norbert jobban és jobban visszahúzódott, talán a Dionysius kápolna környékére, majd a Xanten melletti Fürstenbergbe, ahol saját birtokai voltak. Remetei visszavonultságában és magányában a Márton kápolna melletti cellában elmélyítette magában a törekvést, saját hivatása keresésére irányuló vágyát.

A Mosel melletti Koblenz közelében fekvő **Lonningban** felkereste Ludolf remetét is, de erről sokat mondani nem tudunk. De minden esetre ez egy további lépésnek tekinthető a lelki élet elmélyítésének útján, mely jelen esetben épp a remete életformát jelenti.

Remeték, azaz a remete életforma mindig is létezett az egyházban, kezdve azokkal a sivatagi atyákkal akik a felső egyiptomi városok civilizációjából a sivatag peremére menekültek ki, hogy magányosságban, imádságban és csendben önmagukra találjanak, s Istent keressék. Norbert idejében is voltak hasonló, kiváló lelki atyák, akiket gyakran csak később fedeztek fel, kutatták – keresték őket az emberek, s különféle ügyeikkel – bajaikkal látogatták őket. A remete elhagyja a világot, amelyet mégis önmagában hordoz, kerüli az embereket, akiket ugyanakkor csapatostul vonz. Egy megfontolandó ellentét éppen ebben az esetben válik jól láthatóvá, nevezetesen, hogy az Isten felé vezető út az embereken át vezet, hogy az Isten nem a magányosságban érhető el, jóllehet a távolságtartás, a lemondás, a világtól való eltávolodás éppúgy fontos hogy önmagunkhoz, az ember

legmélyebb titkaihoz, az Istenhez eltaláljunk. De ez az út visszavezet az emberekhez, egy az emberekkel és az emberekért élt élethez.

Még a továbbiakban is a tanulásról van szó. Norbert egy bizonyos időt Klosterrathban, a ma Hollandiában fekvő **Rolducban**⁸ töltött. E kolostor, egy, Aachen városától északra fekvő, akkoriban rendkívül modernnek számító, remeteszerű, aszketikus életet élő szabályozott kanonokok mintájára létrejött viszonylagosan új alapítás, ahol az Ágoston-regula szabályai szerint éltek. A kolostor kiváló alakja volt Richer apát, aki a rottenbuchi kolostorból érkezett. Itt ismerte meg Norbert a kanonoki reform egyik központját, ő, aki maga is a xanteni Szent Viktor Káptalan egy kanonoka volt, s itt, most mindazt megvalósulni látta, melynek bevezetésével otthon, rendtársai körében hiába próbálkozott.

Két nagyon fontos fogalomról van szó, az egyik a kanonok, a másik a reform. Miben is áll tehát a kanonoki reform? A kanonokok szigorú, közösségi élete, melyet Norbert 1115-1118-ban Klosterrathban tapasztalt, újnak számított. A Xantenben tapasztaltakkal való ellentétképpen ehhez hozzájárul még a magántulajdonról és a saját lakásról való lemondás, a személyes szegénység, minden tulajdonuk közös használata, a

⁸ Rolduc, korábbi nevén Klosterrade bei Hertogenrade, 1104-ben alapította Ailbertus szerzetes az Antoing bei Doornik an der Schelde-i Káptalanból

helyhez kötöttség, a stabilitás, továbbá a szigorú böjtök és az absztinencia, a hallgatás, a napi fizikai munka, a hosszas imaórák, illetve a vendégekről és szegényekről való fokozott gondoskodás. Mindezt Norbert a „Consuetudines”-ben, egyfajta lelki – szellemi irányadóban találta meg, melyet Richer apát 1122-ben jóváhagyott. „Nagyobbat merni, magasabbra törekedni”, minden testi és lelki erejének összeszedésével még inkább a tökéletességre törekedni, ez volt az, amit Norbert legbelül keresett?

A keresés és orientálódás e hossza szakasza vajon lezárult – e? Norbert még nincs a célban. Minden életpélda és személyiség nagyszerűsége dacára, akikkel eddig találkozott, minden reformkezdeményezés és spirituális impulzus ellenére, melyek felkavarták, s megszólították őt, Norbert mégis a vándorprédikátor életformája mellett dönt. Prédikálásra és igehirdetésre érzi magát hivatottnak, olyannak, akit magát is megragadott az evangélium üzenetének ereje, most csupán sugározni szeretné, az Örömhírt az emberek között továbbadni. Faluról falura, városról városra vándorol, prédikál és tanít, minden szentmiséjén prédikál, maga köré gyűjti az embereket és buzdítja őket, hogy az Örömhír tanúságait váltsák apró pénzre a mindennapokban megélt kereszténységükben is. Ehhez természetesen hozzátartozik a békében és kiengesztelődésben élt kételkedéstől mentes élet, az egymással való kiengesztelődés és megbocsátás, s a nyitottság és éberség mások szüksége iránt. Talán ezek az első jele későbbi címének, a „béke és egyetértés apostolának”? Norbert lelkesíteni tudta az embereket, magával ragadta a hallgatóságot, közvetlen beszéde, az

igehirdetés és prédikáció lényegre törő formája, mindenfajta pompáról való személyes lemondása meggyőzte a hallgatóságot. Egyszerű életmódja, radikális szegénysége érthetővé, felfoghatóvá és tapasztalhatóvá tette, hogy ő olyan valaki, aki a szegény Krisztust akarja követni, s hogy buzgalma a missziós parancs komolyanvételéből ered: „Menjetek, tegyetek tanítványommá minden népet, s kereszteljétek meg őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében, és tanítsátok őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek.” (Mt 28, 19-20.) . Jóval a domonkos prédikálórend megalapítása előtt, körülbelül száz évvel Domonkos⁹ megelőzve, Norbert komolyan vette a prédikálás ügyét, melyet addig csak a püspökök gyakoroltak. Norbert naponta ünnepelte a szentmisét, s minden miséjén prédikált is. Ez valami egészen új volt, s az embereket mélyen érintette. De ez volt az is, ami az egyházzal való első, hivatalos összetűzésébe is sodorta.

3. Prémontré

Norbert személye talán egy kissé érthetőbbé és jellegzetesebbé vált. De ez még nem a teljes történet. Visszatérését követően Norbert prédikáló, térítő,

⁹ Dominikus de Guzmán, szül. : 1170. Caleruega, Kasztília , megh.: 1221. aug. 6. Bologna, a prédikálórend alapítója

misszionáló, szegénységben és igénytelenségben vezetett életet folytatott. S épp ez az, ami a fritzlari zsinat elé sodorta, hisz szerzetesruhában élt, anélkül, hogy szerzetes lett volna, prédikálási engedély nélkül prédikált, mindenféle hivatalos felhatalmazás nélkül, a szegény Krisztust kívánta személyében megjeleníteni, s mégis gazdagon jövedelmező birtokok felett rendelkezett. Eddigi életét leállították, Norbert csalódott, úgy érezte magát, mint aki fejjel a falnak ütközött, ő, a féktelen és heves világtagadó, a túlbuzgó lelkipásztor, a forrongó reformer. Radikálisan kell nekifognia, még elkötelezettebben és konzekvensebben élnie. Visszatérése, s a dolgok átelmélkedése után, mindent elhagyott: feladta birtokát, s zarándokként Dél-Franciaországba ment, hogy 1118-ban II. Geláziusz pápától prédikálási megbízást és engedélyt nyerjen. Ezzel kezdetét vette vándorpredikátori, teljes szegénységben élő igehirdetői és békességszerzői útja. Az első követők hamarosan jelentkeztek is. Mikor az új pápától, II. Kallixtusztól, egy évvel később prédikálási engedélye megújítását kérte, nem nyert bebocsáttatást. Csak barátai közvetítése révén nyerte el a prédikálási engedélyt, de most egy igencsak erős pozíciójú kör azon volt, hogy Norbertet egy szabályozottabb, rendezettebb életre bírja rá. A Laoni Egyházmegyében talált végül egy megfelelően távoli és magányos helyet, ahol követőivel letelepedhetett. Ez a Laon városához közel fekvő Prémontré völgye, ahol Norbert 1121. karácsonyán mintegy negyven követőjével együtt letette fogadalmát. Így lett aztán a Karácsony egyben Prémontré alapításának az ünnepe, amiből később egy új rend született, a Premontreiek Rendje, amely az első, némileg egyházi

nyomásra megalapított kolostorról kapta a nevét. Megtérése óta jó hat év telt el, a lelkes keresés és küzdés, mély lelki tanulmányok évei, évek, melyek leginkább az oktatásra és képzésre emlékeztetnek, egy hosszú tanulási folyamat évei, telve visszaesésekkel és mélypontokkal, de az újraorientálódás és lelki gyarapodás élményeivel is. Most Norbert maga vált lelki atyává, szellemi vezetővé, ő, aki teljesen alá kívánta vetni magát az Úrnak, az egyetlen vezetőnek, karizmatikus alapítónak és lelkesítővé lett, egy új vallásos mozgalom elindítójává, a kanonoki életforma radikális megújítójává, ő, aki kezdetben semmi mást nem akart, csak saját megtérését, életének megújítását és reformálását munkálni. Hivatásából mostanra küldetés lett. Sokakat meg tudott szólítani, asz egyszerű embereket éppúgy, mint a legmagasabb nemesi körökhöz tartozókat, teljesen mindegy volt, hogy férfiak vagy nők, laikusok vagy papok – e. Szabályosan mozgalmat indított el, lelkes követők, istenkeresők, reformaktivisták és megtérésre készek soha nem sejtett tömege csatlakozott hozzá. De Norbert nem maradt Prémontreben, monasztikus magányban, valami mindig elhívta, az emberekhez vonzotta őt, Norbert prédikálni és téríteni akart, tanúságot tenni és ígét hirdetni, megújítani és a hitet elmélyíteni, terjeszteni, az egyházat megújítani és békét teremteni. Norbert hamarosan a vallási megújulás új központjait alapítottam, Németországban, ahol az első kolostort, a Cappenberg fivérek, Gottfried és Otto támogatásával Cappenbergben hívták életre, de Franciaországban és a mai Belgium területén is sor került új alapításokra. Egy eszme született, egy életforma szökkent szárba, s Norbert a Lélekistentől vezetve és lelkesítve fáradhatatlanul úton volt.

4. Magdeburg

S még mindig nem ért véget e férfiú fejlődése. 1125-ben megsokasodtak a hírek, melyek szerint Norbert új feladatra törekszik. A következő év kezdetén erősítette meg Norbert II. Honoriusz pápával új rendjét. Vajon már eközben lehetett jövője szempontjából döntő tényezőket felfedezni? Az oda – és visszaúton is sor került néhány nagyon is fontos találkozásra, melyek eredményeképpen hamarosan új alapítások indulhattak el, így Windberg, Wilten, Rot, Ursberg, Oberzell, hogy csak néhányukat nevezzük meg. Biztosan állíthatjuk: „A szerkezet megszilárdult, a házak formálódnak, Norbert reformeszméje tért hódít. A növekedés töretlen. Számos további alapításra kerül sor, így Clairfontaine, Amiens, s mindenek előtt a jelentős, és később nagy befolyásra szer tévő eifeli Steinfeld.”

Az 1126-os speyeri birodalmi gyűlésen Norbertet, mint kompromisszumos jelöltet Magdeburg érsekévé választották s be is iktatták. A pápai legátus, Gerhard bíboros megerősítette a választást. Norbert kétségtelenül a legalkalmasabb volt erre a feladatra: mély jámborsága, kiváló iskolázottsága, szerteágazó tapasztalatai és kapcsolatai, reformeszméi és újjító szándéka indokolttá tették a választást. Új rendjével, melyhez sokan csatlakoztak, annak karizmájával és fejlődésével választ próbálhatott adni a kor sürgető szükségeire és kérdéseire. Az új mouzgalom alapításával kapcsolatos tapasztalatai most, a birodalom északi résznek metropolitájaként igencsak jól jönnek neki, s új távolságokat és dimenziókat

nyitnak meg tervei, és prédikátori, reformeri, rendalapítói diplomatai és egyház-politikusi szándékai előtt.

Az utolsó nyolc, érsekként és egyház-politikusként eltöltött éve nem volt könnyű és zavartalan. Norbert szegény reformpüspökként vonult be Magdeburgba, s hamarosan azon volt, hogy egyházmegyéjét megreformálja, az egyházi javakat visszaszerezze, a visszaéléseket megszüntesse, a lelki életet fokozza. Ellenállásba, elutasításba, nyilvános lázadásba ütközött. Az élete veszélyben volt. Vér folyt. Talán túl hevesen, túl radikálisan haladt, annyira, amennyire az elvárások és keménység tekintetében önmagával szemben is lenni szokott? Norbert kettős eredményt ért el: a kezdeti ellenállás dacára különösen a klérus tekintetében sikerrel teremtette meg a megújulás és lelki elmélyülés gyakorlatát, s ő maga is megtanulta könyörtelen célratörőségét jól moderált tartózkodással összekötni, az egyházmegyét nyugodtabb vizekre kormányozta, s közben maga is megtanult több lágyságot, rugalmasságot tanúsítani a másokkal való bánásmód során. Nem minden célját érte el, de a legfontosabbakat igen, kolostorokat és káptalanokat alapított és népesített be saját embereivel, kezdeményezéseket indított el, különösen a keleti területek térítése ügyében, melyek eredményei és hatása messze meghaladták őt. Most már megengedhette magának, hogy az egyházmegyei állapotok rendezése, a megbékélés és konszolidálódás után figyelmét újra a birodalmi és egyház- politika felé fordítsa. Az utolsó években Norbert sokat tartózkodott a birodalomban. A vándorpredikátor nyughatatlansága még mindig élő maradt benne. Valami hatotta, újra és újra tűzbe hozta.

Mi volt ez a nyughatatlanság Norbert életében, vajon egy óra örökmozgó billegőjével összehasonlítható? Mi tartotta állandó izgalomban?

Mielőtt minderre megkísérelnénk választ adni, szükségesnek mutatkozik Norbert utolsó éveinek rövid vázolója.

Újra akadtak olyan külső történések, melyek Norbert életét is érintették. 1130. október 13/14-én meghalt II. Honoriusz pápa. A következő napon tizenegy bíboros Santo Angelo Papreschit választotta pápává, aki a II. Ince nevet vette fel, s be is iktatták a Lateráni bazilikában. S megtörtént az, amit mi manapság már el sem tudunk képzelni. Ugyanezen a napon a többi bíboros Petrus Pierleonit választotta ellenpápává, II. Anaklét néven. Ez a szkizma, mintegy nyolc éven át tartott, s csak Anaklét halálával ért véget. Ebben az egyház számára meglehetősen kényes helyzetben minden a német királytól függött. Lothar király 1130-ban Würzburgban szinódust hívott össze, ami ezt a problémát volt hívatott tárgyalni. Norbert II. Ince, mint törvényes főpásztor mellett tört lándzsát, II. Anaklétot elvetették. Nem sokkal később a lüttichi birodalmi gyűlésen Lothar király az egyház pillanatnyi meggyengülését kihasználva újra az invesztitúra jogával kívánt élni. De Szent Bernát és Norbert ellene szegültek. A pápa Lüttichbe jött, s saját kezűleg helyezte a koronát Lothar és felesége Ricensa fejére. Az ellenpápát újra kiközösítették. 1131 októberében a reimsi zsinaton ezt ünnepélyesen újra megerősítették. A király így Rómába utazott, hogy a pápa császárrá koronázza, s ő pedig visszahelyezze a pápát jogaiba. Norbert is helyet kapott a császár kíséretébe,

valószínűleg ez volt az utolsó római útja. A következő évben tehát a császár hatalmas kíséretével, mintegy ezerötszáz emberrel Rómába vonult. A pünkösdtől II. Ince pápa már a királyi pár jelenlétében a Lateráni Bazilikában ünnepelte. Három hét múltán, ugyancsak a Lateráni Bazilikában koronázta III. Lothar királyt császárrá, mivel a Tiberisz másik partját, s egyben a Szent Péter bazilikát is az ellenpápa tartotta megszállva. Ettől kezdve Norbert még a császár kíséretében található, a hazaúton és a birodalmi gyűléseken is. Augusztusban a császár és Norbert Freisingben vannak, szeptemberben Würzburgban, októberben Mainzban, majd Norbert Baselben, Kölnben, Aachenben és Goslarban is a császárral van, minezt egész pontosan tudhatjuk, hisz maradtak ránk olyan oklevelek, melyeket ezeken a helyeken állítottak ki és pecsételtek le. 1134. január 13-án Norbert még ott lehet barátja és rendtársa, Gottfried sírjánál Cappenbergben, aki ezen a napon hét évvel korábban halt meg. (1127. január 13.)¹⁰ Minden esetre Norbert Magdeburgba már betegen tért vissza, valószínűleg Rómában fertőződött meg maláriával, a bőjt a szenvedés idejévé vált, négy hónapos fájdalmas, lassú haldoklás vette kezdetét. Húsvétkor, 1134. október 15-én még bemutatta utolsó szentmiseáldozatát, életereje gyorsan fogyott, végrendelkezett. Pünkösdkor már csak egy szentmisén tudott részt venni. Pünkösöd hetének szerdáján, éppen 875 évvel ezelőtt teljes tiszta tudattal, rendtársai körében halt meg, miután megáldotta őket, s segítségül hívta Jézus nevét. Jó halált halt. Körülbelül ötvenkét éves lehetett.

¹⁰ Vö: MGH oklevelek: Lothar császár megerősíti a clarholzi alapítást, kelt 1134. október 25-én.

Norbertet III. Lothar császár rendeletére a székeskáptalan és a Miasszonyunkról nevezett káptalan közti vitát követően az utóbbiban helyezték nyugalomra. Sírja a mai napig látható. Csontjait 1627-ben a harmincéves háborúban ünnepélyesen szállították át Prágába, jelenleg a Prága feletti Strahov kolostortemplomában nyugsznak. III. Lothar császár három évvel később, II. Ince pápa 1143-ban halt meg, s az utóbbi öt évben az egyház békéje újra helyre állt, II. Anaklét ellenpápa ugyanis már 1138-ban meghalt.

5. Norbert – a mi korunkhoz szóló szent?

Térjünk vissza a kezdeti kérdéshez? Ki volt Norbert, mi hajtotta őt, mi volt ez az állandó nyugtalanság az életében, a tűz, a vihar, melynek folyamatosan hatása alatt állt, maradéktalanul és nyughatatlanul, állandóan úton mindig készen az újra? Norbert nagy személyiség volt, kiváló személy, az éppen csak elkezdődő XII. század egyik fontos alakja. Biztos, hogy Szent Bernát az egész évszázadot meghatározta, hiszen azt csak bernáti kornak szokás hívni. De Norbert adta a kezdő lökést egy új kanonokrendhez, a premonstreiekéhez, melyet Angliában csak fehér kanonokoknak, Belgiumban Norbertiánusoknak szokás hívni. Norbert jelentős szerepet játszott a legmagasabb birodalmi és egyházpolitikában, a korabeli, a császárság és pápaság közötti

hatalmi játszmák egyik fontos alakja volt, kiválóan tudott közvetíteni, de nagyon határozottan bírt egyeseket a megfelelő pártállásra készíteni, mestere volt a béketeremtésnek, de ugyanakkor a polarizálásnak is. Azonnal eszközt és terepet váltott, ha fontosnak és helyesnek látszó céljai úgy kívánták. Mindent nem tudott megvalósítani, de számos dolgot elindíthatott, a reformok, a megújulás, a dolgok új, kellő megvilágításba – értelmezésbe helyezése terén. Norbert számos céllal és tervvel bíró sokoldalú személyiség volt, - inkább sokoldalú mintsem együgyű -, Norbert bár életében mindent nem vihetett véghez, de komolyságához, elkötelezettségéhez, radikalizmusához – mellyel a dolgokat kezelte – nem férhet kétség. Természetesen voltak ellenségei és kritikusai, de ugyanakkor barátai is, követők, akik csodálattal adóztak neki, s reformművét és életmódját követni akarták. Életében alapvető fontosságúnak tartotta az Úr totális szolgálatát és követését, akit élete központjának tekintett, s akihez minden kudarc vagy siker dacára mindvégig hűséges maradt. Norbertben volt valami nyugtalanság, valami, ami állandóan űzte – hajtotta, valami, ami a többiek számára, a környezete számára kifejezetten erőt próbáló lehetett. Hatalmas erővel, nagy energiával bírt, ha csak az embert próbáló útjaira, az útkeresésére s az önmagával szemben támasztott elvárásai gondolunk, igazolva látjuk mindezt. Joggal nevezhető ma európai szentnek, hisz egész Közép-Európát bejárta. Hatalmas belső erővel rendelkezett, így állhatta csak ki kora politikai és egyházpolitikai csörtéit. Nem irtózott az emberektől, senkitől sem, egyetlen célja az Úr követése volt, ahogy azt ő maga is felismerte, s ahogyan a körülmények

vezették. Isten, embereken keresztül szól hozzánk, de legalább ennyire megszólíthat minket bizonyos körülmények, események, avagy történések által. Isten mindenben s minden által működhet. A kérdés csupán az, hogy meghalljuk – e, ráfigyelünk – e, érzékenynek mutatkozunk – e. Mégis mi teszi Norbertet emberként, reformerként, szentként érdekessé a számunkra? Nagyformátumú személyiségek bőséggel akadtak a történelem során, s manapság is. Norbert gondtalanul nőtt fel, s ugyancsak rendkívül kényelmes életet élt, s mégis többre vágyott, ám csak felszínesen, az élet peremén. Az igazi mélyrepülés akkor kezdődött életében, mikor Isten szavát meghallotta, mikor számos és hosszas kör után igazi hivatását felismerte, küldetését felfedezte, mikor már a helyén volt. Fő törekvése volt az emberek hitükben való megerősítése, Istenhez való elvezetése, s Istenre, isten szavára nyitottá tétele. Norbert meg volt győződve róla, hogy Isten szól, Isten hív, hogy Istennek minden egyes emberrel terve van, mindenkivel valami végtelenül fontosat szeretne megvalósítani. Ezért létesített lelki központokat, olyan élettereket, ahol az emberek e hívásnak átadhatják magukat, ahol elszántságuknak megfelelően radikálisan új életet élhetnek. Ebből származik maga a kanonokrend is, mely nem az önmegszentelés és saját lelkünk megmentése céljából alapított, hanem az emberekhez küldtetett és tudatosan arra hívatott, hogy mindezt a számukra közvetítse. Norbert komoly befolyásoló erővel bírt, mert mielőtt másoknak erről beszélt volna, ő maga is komolyan vette a reformot, megújulást, megtérést és a bűnbánatot. Norbert élete példaértékű, hiszen mielőtt egyházreformról és megújulásról álmodott volna, elsőként saját magát, saját

életét változtatta meg. Ezután Norbert minden erejével az egyház reformok általi megújításán dolgozott, különös tekintettel a papságra, a papi közösségekre. Norbert erőteljesen harcolt az egyház jogaiért, s fellépett az egyház érdekeiért. Tudatosan alapított lelki központokat, kolostorokat, hogy reformgondolatait meggyökereztesse, s az ő életén túlmutatóan is tartóssá tegye. Így nem csak stratégiája, de a szükséges rugalmassága is meg volt. Egy olyan vállalkozás szerűségben gondolkodott, mely távolbalátó, kiterjedt, majd hogynem európai, helyileg meghatározott, de globálisan megalkotott, egy olyan szövetségről, amely számára a szükséges jogi formákról a későbbiekben majd mások gondoskodnak. Mindenek előtt magára az eszmére volt szüksége, egy látomásra, a karizmatikus lökésre, amit majd mások tovább fejleszthetnek s elláthatnak a megfelelő formákkal. Egy ilyen karizmatikus, magával ragadó személyiség volt Norbert, akár bensőleg akár külsőleg tekintve igazi jelenség, a szó és az igehirdetés embere. Gyakorlatilag egyetlen írott sor sem maradt ránk tőle. Nem maradtak ránk teleírt papírok, ám vannak emberek, akik csatlakoztak hozzá, s tovább viszik eszméit.

Így tekintve Norbert igazán eredeti volt: egy igazibb, szegény, bensőségesebb egyházat vágyott. Véletlenül sem volt megalkuvó: teremteni, megváltoztatni, meghatározni, lelkesíteni akart. Megváltoztatta a világot, ahelyett hogy egy valóságtól távoli, képzeletbeli világban rejtezt volna el. Kigondolt egy eszmét, s mindent megtett azért, hogy egy bizonyos értelemben megváltoztassa a világot, s ezzel együtt az egyházat is. Megtérésétől kezdve többé már nem néző vagy megfigyelő volt, nem sodródott az eseményekkel, hanem olyasvalakivé lett, aki azt kereste,

hol és hogyan tehetne többet. Úgy gondolom, mindent kihozott magából, ami csak lehetséges volt, s bizony tehetséggel bőséggel megáldotta őt az ég. Ez tette őt példaképpé, s végső soron szentté is, olyasvalakivé, aki magában hordozta a kegyelmet, s általa vezetve élt. Ez nem önmagáról szólt, hanem, mint ahogyan azt először neki is meg kellett tanulnia, az ő Uráról, egyetlen édességéről, örömről, az Úr követéséről.

Nathan Söderblom¹¹ mondta egyszer: „Szentek azok az emberek, akik által mások számára könnyebbé válik Istenben hinniük.”

Engem személy szerint az Evangélium iránti hűsége és az igehirdetésben tanúsított buzgalma ragadott meg¹². Minden prédikációm, minden fontosabb megnyilatkozásom előtt őt, Szent Norbertet hívom segítségül. Magával ragad az egyház iránt érzett lángoló szeretete, amelyért munkálkodott, amelynek megújítását sürgette. Norbert esetében szembeötlő ez a fajta földrajzi korlátatlanság, a relatív rövid életében tetten érhető, az Úr általi meghívottságából fakadó lendületesség és tetterő, az alkotni, teremteni tudás. A bensőjében tapasztalható nyugtalanság maga az Úr volt, aki egyszer azt mondta: „A madaraknak van fészük, a rókáknak odújuk, csak az ember fiának nincs hol lehajtania a fejét.” Ez a „hontalanság”, ez az újításra való készség, a teljes odaadás volt az, ami megszólította, s követésére ösztönözte az embereket.

A szentekről leolvasható, életpéldájukon tapasztalható, hogy Isten működik az életükben, s ez könnyebbé teszi

¹¹ Nathan Söderblom (1866-1931), svéd püspök, teológus

¹² Vö.: Elm, S. 291.

számunkra az istenben való hitet, segít, hogy életünket rá építsük, s abban is segítségünkre van, hogy a kudarcokat és nehézségeket jobban fogadjuk, ha ráhagyatkozunk, s megbízunk gondviselésében. Ez nem a semmittevésre vagy a „dolgok majd megoldják magukat” hozzáállásra való felszólítás, hanem tegyük meg mindazt, ami hatalmunkban áll s bízzuk Istenre mindazt, ami tőle függ. Norbert ebből élet. Korát ösztönzően élet, s élete 875 évvel halála után is serkentőleg hat ránk, s lendületbe hoz minket.

Végezetül Istenhez szeretnék fordulni, aki Szent Norbertet, a kiváló rendalapítót, és szent püspököt nekünk adta. Az ő közbenjárására kérjük őt:

Isten, mi atyánk, köszönetet mondunk Szent Norbertért. Benne megtapasztalhattuk, hogyan hívod meg az embert s fogadod szolgálatodba. Ő megnyílt e hívás számára, s önmagát teljesen isten szolgálatára adta. Feladatát abban látta, hogy az egyházat az ősegyházi közösség példájára megújítsa, új rendi közösséget alapítson, s az embereket a teljes önátadásra bátorítsa. Élete teljesen arra irányult, hogy az Urat kövesse, s őt egyedüli vezetőjeként sarkcsillagának lássa. Az ő közbenjárására kérünk, adj nekünk lelkes, elszánt ifjakat, hiteles szerzeteseket és szent papokat és püspököket.

Szent Norbert, könyörögi érettünk!

Fordította: Heiter Robert Gottfried O.Praem. nov.